

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/0446	08 februari 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 13/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	070 - 3 18 6634
	Den-Haag	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/0446
d.d. 08 februari 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlands Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v.

AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

13/93

(Afgesloten 081000 FEB 1993)

Kroatië

Ook de afgelopen dagen is melding gemaakt van gevechten in het Dalmatische kustgebied tussen eenheden van de Kroatische strijdkrachten en van de Krajina, de Servische republiek in Kroatië. Er is slechts beperkte informatie beschikbaar over de omvang van de gevechtshandelingen, maar er lijkt geen sprake van nieuwe Kroatische terreinwinst. Vermoedelijk hebben de Kroaten hun eerdere veroveringen geconsolideerd en Servische tegenaanvallen afgeslagen. Volgens onbevestigde berichten hebben de Kroaten verhinderd dat Servische eenheden posities zouden betrekken in het Velebit-gebergte, dat de kustweg tussen Maslenica en het noorden van Kroatië beheerst. Kroatische functionarissen hebben gesteld dat de kustplaats Zadar nu buiten bereik is van de Servische artillerie. Volgens Kroatische uitlatingen vormde dit een van de hoofddoelstellingen van het offensief van de afgelopen weken.

Kroatische militairen hebben tegenover EG-waarnemers gesteld dat het voormalige JNA-vliegveld bij Zadar, Zemunik, dat de Kroaten vorige week op de Serviërs veroverden, zodanig ondermijnd is dat het pas over een half jaar operationeel kan zijn. Bovendien stelden zij dat de Serviërs ook na hun aftocht nog springladingen onder de landingsbaan tot ontploffing kunnen brengen.

Kroatië en de Krajina hebben in principe ingestemd met VN-bemiddeling in hun onderlinge conflict. Volgens een VN-woordvoerder moeten de onderhandelingen worden gevoerd op basis van de recente resolutie van de Veiligheidsraad, die de Kroaten oproept zich terug te trekken op de bestandslijnen zoals genoemd in het Vance-plan van begin 1992. De Serviërs hebben inmiddels aangegeven dat zij pas willen onderhandelen als de Kroatische strijdkrachten aan de betreffende resolutie hebben voldaan. De Kroatische regering heeft echter vorige week reeds aangegeven dat onderhandelingen slechts mogelijk zijn in het kader van het Vance-plan, dat uitgaat van herstel van het Kroatische gezag over de gehele republiek. Op grond daarvan is er nog geen delegatie van de Krajina naar New York gereisd, hoewel VN-functionarissen vorige week de hoop hadden uitgesproken dat de besprekingen het afgelopen weekeinde zouden kunnen beginnen. Tegen deze achtergrond is het vrijwel uitgesloten dat de bemiddeling van de VN succes zal hebben.

De partij van de Kroatische president Tudjman (HDZ) heeft tijdens de regionale verkiezingen van het afgelopen weekeinde, waarin tevens werd beslist over de samenstelling van de Eerste Kamer van het Kroatische parlement, bijna de helft van het aantal stemmen behaald. Hoewel er in de Eerste Kamer geen sprake is van een absolute meerderheid van de HDZ, zoals in de Tweede Kamer, is de positie van Tudjman's partij toch zeer sterk. Waarschijnlijk houdt dit succes mede verband met het militaire optreden van de afgelopen weken. Daardoor werd tegemoet gekomen aan de roep onder de bevolking voor een meer krachtadig optreden van de regering om haar gezag over het gehele Kroatische grondgebied uit te breiden en de terugkeer van de (Kroatische) vluchtelingen naar de "Servische" gebieden mogelijk te maken. Zoals bekend heeft Kroatië de afgelopen weken herhaaldelijk bij UNPROFOR aangedrongen op meer actieve maatregelen om de doelstellingen zoals verwoord in het VN-vredesplan voor Kroatië, te realiseren. Opnieuw werd gesteld

dat Kroatische instemming met verlenging van het UNPROFOR-mandaat hiervan afhankelijk is.

Naar verwachting zal de VN grote druk uitoefenen op Kroatië om alsnog in te stemmen met verlenging van het mandaat, omdat het verdwijnen van UNPROFOR uit Kroatië niet alleen de positie van de vredesmacht in Bosnië-Herzegovina aanzienlijk zou verzwakken, maar ook een algemene escalatie van de gevechten in het voormalige Joegoslavië tot gevolg kan hebben. Het is tegen deze achtergrond niet uitgesloten dat Kroatië alsnog zal instemmen met een verlenging van het mandaat met enkele maanden. Bij dit alles moet worden onderstreept dat de beslissing over verlenging van het mandaat feitelijk een bilaterale kwestie zal zijn tussen Kroatië en de VN. Zoals eerder gemeld, is het plan in 1992 ondertekend door de politieke leiding van het "oude" Joegoslavië, dat niet meer bestaat. Het is vrijwel uitgesloten dat de autoriteiten van het "nieuwe" Joegoslavië of de Krajina, als onderhandelingspartner zullen worden aanvaard.

Tijdens een officiële plechtigheid heeft de minister van Binnenlandse Zaken van de Krajina vorige week een Servische eenheid uit Kosovo verwelkomd, die de Kroatische Serviërs kwam bijstaan in de strijd in Dalmatië. De betrokken minister zegde in dat kader toe dat de Krajina in de toekomst ook bereid zou zijn eenheden te sturen om de Serviërs in Kosovo te beschermen. De melding onderstreept niet alleen de solidariteit tussen de Serviërs uit verschillende delen van het voormalige Joegoslavië, maar ook dat er nog steeds verkeer mogelijk is tussen Servië en Kroatië.

Bosnië-Herzegovina

Met name in het oosten en noorden van Bosnië-Herzegovina blijft sprake van zware strijd. Sinds enkele dagen wordt weer melding gemaakt van hevige gevechten in het noordelijke Sava-dal, vooral rond Brcko. Bij deze plaats is de door de Serviërs nagestreefde corridor tussen de door hen gedomineerde gebieden in het oosten en het westen van Bosnië-Herzegovina (en Kroatië) het smalst. Indien eerdere beweringen van de Serviërs, dat zij erin geslaagd zijn de blokkade van de corridor door de Kroaten te doorbreken, juist zijn, moet worden aangenomen dat de gemelde strijd verband houdt met pogingen van laatstgenoemden het verkeer langs de corridor opnieuw te doorkruisen.

Er tekent zich nog geen doorbraak af in de besprekingen over het plan van de internationale bemiddelaars Vance en Owen voor een politieke oplossing van de tegenstellingen in Bosnië-Herzegovina. De Amerikaanse regering stelt dat het plan onaanvaardbare elementen bevat en dat zij er slechts mee zal instemmen als alle betrokken partijen dat ook doen. Owen heeft er van zijn kant op gewezen dat met name de Moslims, die eveneens bezwaar maken tegen de voorstellen, alleen tot instemming kunnen worden bewogen als de Veiligheidsraad eerst de plannen aanvaardt.

Volgens een woordvoerder van Vance en Owen hebben de Bosnische Serviërs de afgelopen dagen overigens zelfs nieuwe territoriale eisen gesteld, die zij niet tijdens de onderhandelingen in Genève kenbaar hadden gemaakt. Deze nieuwe eisen, die haaks staan op de aanvaarding door het Bosnisch-Servische parlement van de plannen van Vance en Owen van vorige maand, hebben vooral betrekking op de corridor in het noorden, die zij onder volledig Servische controle willen brengen. Deze melding onderstreept eens te meer dat de Serviërs feitelijk niet bereid zijn met de vredesvoorstellen in te stemmen, met name waar het de voorgestelde grenzen van de nieuw te vormen autonome provincies betreft. Vance en Owen hebben laten weten dat zij verdere initiatieven zullen opschorten totdat de Veiligheidsraad zich formeel over hun vredesplan heeft uitgesproken.

Er is sprake van dat de regering-Clinton aanpassingen op delen van het plan van Vance en Owen uitwerkt en nog deze week zal presenteren. Vermoedelijk zal daarbij meer tegemoet gekomen worden aan de bezwaren van de Moslims tegen de voorstellen van Vance en Owen. In dat geval zullen deze Amerikaanse voorstellen echter onaanvaardbaar zijn voor de Serviërs. Tegen deze achtergrond blijft het onwaarschijnlijk dat in de Veiligheidsraad op korte termijn een voor alle partijen aanvaardbaar vredesplan zal worden gepresenteerd voor Bosnië-Herzegovina.

De Duitse bondskanselier Kohl heeft het afgelopen weekeinde opgeroepen tot opheffing van het wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina. Daarbij wees hij erop dat de Moslims zich niet adequaat kunnen verdedigen tegen de agressie van de Serviërs, die steun ontvangen uit "Joegoslavië". Ook de Amerikaanse regering noemt opheffing een van de opties in het kader van de op korte termijn te presenteren alternatieve plannen. Vance en Owen hebben echter herhaaldelijk onderstreept dat opheffing van het embargo kan leiden tot een escalatie van de gevechten, niet alleen in Bosnië-Herzegovina, maar ook in Kroatië, dat in vele gevallen als doorvoerhaven van wapens naar Bosnië-Herzegovina zal dienen.

Het afgelopen weekeinde is een Duits vliegtuig met hulpgoederen voor Bosnië-Herzegovina beschoten boven Kroatisch grondgebied. VN-waarnemers hebben bevestigd dat Kroatische Serviërs voor deze aanval verantwoordelijk waren. Tenzij de Serviërs met dit incident de hulpvluchten op Sarajevo hebben willen onderbreken, spreekt uit deze aanval een gebrek aan discipline aan Servische zijde, dan wel verzet tegen de vredes pogingen van de VN in het voormalige Joegoslavië.

Er zijn aanwijzingen dat de Bosnisch-Servische milities hier en daar niet-Serviërs hebben gedwongen zich bij hen aan te sluiten. Niet alleen wordt de omvang van die milities daardoor vergroot, maar ook lopen de betrokkenen het risico om te komen en blijven hun woonplaatsen onbeschermd achter. Dit alles zou tot (neven)doel hebben een bijdrage te leveren aan de "etnische zuiveringen".

Volgens de regering van de "Servische republiek" in Bosnië-Herzegovina heeft de Bosnische regering vijf militaire helikopters gekocht van Oekraïne. Deze zouden inmiddels dienst doen in de Moslim-enclave rond Bihac in west-Bosnië. Volgens dit bericht zouden Hongarije en Kroatië hebben toegestaan dat deze vliegtuigen werden overgevlogen naar het vliegveld van Bihac. De betreffende melding kan overigens niet worden bevestigd.

Servië/Montenegro

Roemenië en Oekraïne hebben een overeenkomst gesloten die voorziet in nauwere samenwerking bij de controle op de naleving van de internationale sancties tegen "Joegoslavië". In dat kader heeft de Oekraïense regering zich bereid betoond internationale waarnemers toe te laten tot haar oliehavens om het scheepvaartverkeer naar de Donau te controleren. Daarnaast heeft Oekraïne, evenals Roemenië in een eerder stadium, het buitenland, in het bijzonder het Westen, verzocht om moderner materieel teneinde verdachte schepen aan te kunnen houden. Vorige week heeft de VS aangekondigd op korte termijn drie snelle patrouilleboten te willen leveren aan Roemenië. Overigens heeft "Joegoslavië" op haar beurt sancties aangekondigd tegen Roemenië en Oekraïne. Eind vorige week werd bekend gemaakt dat opnieuw enkele Roemeense schepen zijn vastgehouden in Servische havens.

De leider van de onderdrukte Albanese meerderheid in de Servische, voormalig autonome provincie Kosovo heeft de Servische ordediensten in de provincie beschuldigd van een poging tot latente "etnische zuivering". De Albanezen zouden geprovoceerd worden door een groot aantal huiszoekingen door politie-eenheden die formeel op zoek zijn naar wapens. Hoofddoel van de Serviërs zou zijn de Albanezen ertoe te bewegen weg te vluchten uit de provincie. Hoewel de bewerin-

gen van Rugova niet kunnen worden bevestigd, bevestigen zij dat de spanning in Kosovo hoog is en op korte termijn nog verder kan oplopen.

Macedonië

De leider van de extreem-nationalistische Servische Radicale Partij, informeel aangeduid als "Chetniks", Seselj, heeft in een interview met een Griekse krant een lans gebroken voor opdeling van Macedonië langs etnische lijnen. Volgens Seselj is Macedonië in zijn huidige vorm niet levensvatbaar. Hij stelde voor de gebieden waar Serviërs, Grieken, Albanen en Bulgaren domineren, bij de betreffende "moederrepublieken" te voegen. Het is uitgesloten dat Griekenland op de suggesties van Seselj zal ingaan. Overigens is de Servische gemeenschap in Macedonië slechts zeer klein. Het belangrijkste effect van de uitlatingen van Seselj zal vermoedelijk zijn dat de Macedonische vrees dat extreem-nationalistische Serviërs de interne situatie in de republiek zullen destabiliseren en daartoe de Servische minderheid in Macedonië zullen gebruiken, zal toenemen.

Conclusie/voorzicht

Nu de Kroatische regering zijn politieke positie in de recente regionale verkiezingen heeft geconsolideerd, is het niet uitgesloten dat zij zich op korte termijn bereid zal tonen tot nieuwe besprekingen over eventuele verlenging van het mandaat van UNPROFOR in Kroatië, dat eind februari afloopt. Vermoedelijk zal Kroatië in dat kader een meer actief optreden van de VN-vredesmacht eisen teneinde de bepalingen van het vredesplan te doen uitvoeren. Maar ook indien de VN hiertoe geen harde garanties zal geven, is het denkbaar dat Kroatië toch zal instemmen met verlenging van het mandaat voor enkele maanden. In dat geval blijft een eenzijdig Kroatisch militair optreden tegen de "Servische" gebieden later dit jaar tot de mogelijkheden behoren.

De politieke besluitvorming over de plannen van Vance en Owen met betrekking tot Bosnië-Herzegovina verkeert in een impasse. Het is onwaarschijnlijk dat de Veiligheidsraad de komende dagen zal instemmen met deze plannen, laat staan een akkoord zal bereiken over door de VN gesanctioneerde militaire maatregelen om deze op te leggen.